

Lieta C-140/20**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2020. gada 25. marts

Iesniedzējtiesa:*Supreme Court* (Īrija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2020. gada 25. marts

Prasītājs:

G.D.

Atbildētāji:*The Commissioner of the Garda Síochána**The Minister for Communications, Energy and Natural Resources*
[Komunikāciju, enerģētikas un dabas resursu ministrs]*Attorney General* [Ģenerālprokurors]**Pamatlietas priekšmets**

Šī tiesvedība attiecas uz tiesisko režīmu, kas Īrijā ir ieviests ar *Communications (Retention of Data) Act 2011* [2011. gada Komunikāciju (datu saglabāšanas) likumu], kurā ir reglamentēta Īrijas iestāžu, it īpaši Īrijas Valsts policijas (turpmāk tekstā – “*An Garda Síochána*”) īstenotā metadatu saglabāšana un piekļuve telekomunikāciju metadatiem, veicot smagu noziegumu atklāšanu, izmeklēšanu un kriminālvajāšanu.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Vai 2011. gada Komunikāciju (datu saglabāšanas) likums, it īpaši tā 6. panta 1. punkts nav saderīgs ar Direktīvas 2002/58/EK 15. panta 1. punktu?

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai vispārējs/universāls datu saglabāšanas režīms – pat ja uz to attiecas stingri ierobežojumi saglabāšanas un piekļuves ziņā – pats par sevi ir pretrunā Direktīvas 2002/58/EK 15. panta normām, kas ir interpretētas Hartas gaismā?
- 2) Vai, izvērtējot vai ir jāatzīst par nesaderīgu valsts pasākums, kurš ir ieviests, piemērojot Direktīvu 2006/24/EK, un kurā ir paredzēts vispārējs datu saglabāšanas režīms (uz ko attiecas nepieciešamās stingrās kontroles attiecībā uz saglabāšanu un/vai piekļuvi), un it īpaši izvērtējot šāda režīma samērīgumu, valsts tiesai ir atļauts ņemt vērā to, ka pakalpojumu sniedzēji datus var likumīgi uzglabāt paši saviem komerciāliem mērķiem un to saglabāšana var tikt pieprasīta valsts drošības apsvērumu dēļ, kuri ir izslēgti no Direktīvas 2002/58/EK normām?
- 3) Kādi kritēriji, izvērtējot valsts pasākuma attiecībā uz piekļuvi saglabātiem datiem saderību ar Savienības tiesībām un it īpaši Hartā paredzētajām tiesībām, ir jāpiemēro valsts tiesai, kad tā apsver, vai šādā piekļuves režīmā ir nodrošināta vajadzīgā neatkarīgā iepriekšējā pārbaude, kā Tiesa ir noteikusi savā judikatūrā? Vai šajā kontekstā valsts tiesa, veicot šādu vērtējumu, var ņemt vērā *ex post* tiesas vai neatkarīgas pārbaudes esamību?
- 4) Katrā ziņā, vai valsts tiesai ir jāatzīst valsts pasākuma nesaderība ar Direktīvas 2002/58/EK 15. panta normām, ja valsts pasākumā ir paredzēta vispārēja datu saglabāšanas sistēma smagu noziegumu apkarošanas nolūkos un ja valsts tiesa, pamatojoties uz visiem pieejamajiem pierādījumiem, ir secinājusi, ka šāda saglabāšana ir vienlaikus būtiska un absolūti nepieciešama, lai sasniegtu smagu noziegumu apkarošanas mērķi?
- 5) Ja valsts tiesai ir pienākums secināt, ka valsts pasākums nav saderīgs ar Direktīvas 2002/58/EK 15. panta normām, kas ir interpretētas Hartas gaismā, vai tai ir atļauts ierobežot šāda deklaratīva nolēmuma iedarbību laikā, ja tai ir pārlicība, ka to nedarot, tiktu “izraisīts haoss un kaitējums vispārējām interesēm” (saskaņā ar pieeju, kas ir izmantota, piemēram, lietā R (*National Council for Civil Liberties*) pret *Secretary of State for Home Department and Secretary of State for Foreign Affairs* (2018) EWHC 975, 46. punkts)?
- 6) Vai valsts tiesai, kurai ir lūgts atzīt valsts tiesiskā regulējuma nesaderību ar Direktīvas 2002/58/EK 15. pantu un/vai atstāt šo tiesisko regulējumu nepiemērotu, un/vai atzīt, ka ar šī tiesiskā regulējuma piemērošanu ir pārkāptas indivīda tiesības – vai nu procedūrā, kas uzsākta, lai veicinātu debates par pierādījumu pieļaujamību kriminālprocesā, vai citādi, – var būt ļauts atteikties pieņemt šādu nolēmumu attiecībā uz datiem, kuri ir saglabāti atbilstoši valsts tiesību normai, kas ir pieņemta, izpildot LESD 288. pantā ietverto pienākumu precīzi ieviest valsts tiesībās direktīvas normas, vai arī attiecināt šādu deklaratīvu nolēmumu tikai uz laikposmu pēc tam, kad Tiesa 2014. gada 8. aprīlī atzina par spēkā neesošu Direktīvu 2006/24/EK?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Līgums par Eiropas Savienību, 5. panta 4. punkts un 6. panta 1. punkts, kā arī 21. protokols.

Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 7. un 8. pants un 52. panta 1. punkts

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 95/46/EK (1995. gada 24. oktobris) par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (OV 1995, L 281, 31. lpp.).

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/58/EK (2002. gada 12. jūlijs) par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju) (OV 2002, L 201, 37. lpp.).

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/24/EK (2006. gada 15. marts) par tādu datu saglabāšanu, kurus iegūst vai apstrādā saistībā ar publiski pieejamu elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniegšanu vai publiski pieejamu komunikāciju tīklu nodrošināšanu, un par grozījumiem Direktīvā 2002/58/EK (OV 2006, L 105, 54. lpp.[; turpmāk tekstā – “2006. gada direktīva”]).

Spriedums, 2009. gada 10. februāris, Īrija/Parlaments un Padome, C-301/06, ECLI:EU:C:2009:68

Spriedums, 2009. gada 26. novembris, Komisija/Īrija, C-202/09, ECLI:EU:C:2009:736

Spriedums, 2014. gada 8. aprīlis, *Digital Rights Ireland Limited/Minister for Communications, Marine and Natural Resources u.c.* un *Kärntner Landesregierung u.c.*, apvienotās lietas C-293/12 un C-594/12, ECLI:EU:C:2014:238

Spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Tele2 Sverige AB/Post- och telestyrelsen* un *Secretary of State for the Home Department/Tom Watson u.c.*, apvienotās lietas C-203/15 un C-698/15, ECLI:C:2016:970

Atbilstošās valsts tiesību normas

2011. gada Komunikāciju (datu saglabāšanas) likums (turpmāk tekstā – “2011. gada likums”).

2011. gada likums tika pieņemts ar skaidru mērķi ieviest 2006. gada direktīvu. Likuma 3. pantā visiem pakalpojumu sniedzējiem ir noteikts pienākums saglabāt “datus par fiksēto telefoniju un mobilo telefoniju” divu gadu ilgā laikposmā. Runa ir par datiem, kas identificē komunikācijas avotu, galamērķi, kā arī sākuma un beigu datumu un laiku, ietvertās komunikācijas veidu un izmantotā komunikāciju

aprīkojuma veidu un ģeogrāfisko atrašanās vietu. Komunikāciju saturs pie šāda veida datiem nepieder.

Saglabājamiem datiem var piekļūt un tie var tikt izpausti, pamatojoties uz izpaušanas pieprasījumu. 2011. gada likuma 6. pantā ir paredzēti nosacījumi, kuriem pastāvot, var tikt iesniegts izpaušanas pieprasījums, un 1. punktā ir paredzēts, ka *An Garda Síochána* loceklis, kura pakāpe nav zemāka par vecāko policijas virsnieku, var iesniegt izpaušanas pieprasījumu, ja šim loceklim ir pārlicība, ka dati ir vajadzīgi smagu noziegumu novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai vai kriminālvajāšanai. “Smags noziegums” ir definēts kā nodarījums, par kuru soda ar brīvības atņemšanu uz pieciem gadiem vai ilgāk, kā arī tie citi nodarījumi, kas ir uzskaitīti šī likuma 1. pielikumā.

2011. gada likumā paredzētie uzraudzības mehānismi ietver sūdzību izskatīšanas procedūru, kas ir izklāstīta tā 10. pantā, un “nozīmētā tiesneša” –, kuram ir uzticēts uzdevums pārskatīt šī likuma normu piemērošanu, – pienākumus, kādi ir paredzēti 12. pantā.

Iekšējās politikas jomā *An Garda Síochána* vadītājs *Garda Commissioner* [Īrijas Valsts policijas komisārs] nolēma, ka pieteikumi par telefonijas datu izpaušanu, kas iesniegti saskaņā ar 2011. gada likumu, būtu centralizēti jāizskata vienam vecākajam policijas virsniekam. Izmeklētājs, vecākais policijas virsnieks, kuram tika uzticēta atbildība par datu izpaušanu, ir *An Garda Síochána* drošības un izlūkošanas nodaļas vadītājs, un viņš ir tas, kurš pieņem galīgo lēmumu par to, vai iesniegt izpaušanas pieprasījumu komunikāciju pakalpojumu sniedzējiem saskaņā ar 2011. gada likuma normām. Tika izveidota maza neatkarīga vienība, kuras nosaukums ir *Telecommunications Liaison Unit* [Telekomunikāciju sadarbības vienība] (turpmāk tekstā – “*TLU*”) un kuras uzdevums ir atbalstīt izmeklētāju, vecāko policijas virsnieku, tā pienākumu veikšanā un pildīt pakalpojumu sniedzēju vienīgās kontaktpersonas funkcijas.

Šai izmeklēšanai nozīmīgajos datumos visi izpaušanas pieprasījumi vispirms bija jāapstiprina policijas virsniekam (vai inspektoram, kas pilda tā pienākumus), un pēc tam tie tika nosūtīti izskatīšanai *TLU*. Izmeklētājiem tika norādīts, ka pieprasījumā ir jāietver pietiekami detalizēta informācija, lai varētu tikt izdarīta apzināta izvēle, un ka ir jāpatur prātā, ka vecākajam policijas virsniekam var nākties vēlāk lēmumu pamatot tiesā vai nozīmētajam *High Court* [Augstās tiesas] tiesnesim. *TLU* un izmeklētājam, vecākajam policijas virsniekam, ir pienākums pārbaudīt *An Garda Síochána* locekļu iesniegto izpaušanas pieprasījumu likumību, samērīgumu un nepieciešamību. Pieteikumi, kas tiek atzīti par neatbilstošiem [2011. gada] likuma vai *An Garda Síochána* iekšējo protokolu prasībām, tika nosūtīti atpakaļ, lai saņemtu skaidrojumu vai papildu informāciju. Saskaņā ar 2011. gada maijā pieņemto *Memorandum of Understanding* [Saprašanās memorandu] pakalpojumu sniedzēji neizskata tādus pieprasījumus par datiem saistībā ar zvaniem, attiecībā uz kuriem nav ievērota šī procedūra. Tāpat uz *TLU* attiecas *Data Protection Commissioner* [Datu aizsardzības komisāra] īstenotā revīzija.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2015. gada martā zvērināto tiesa prasītāju (turpmāk tekstā – “G.D.”) notiesāja par O.H. kundzes slepkavību un viņam tika piespriests mūža ieslodzījums. Viņš visu laiku ir noliedzis savu vainu. Par šo notiesājošo spriedumu G.D. ir iesniedzis apelācijas sūdzību, kas tiek izskatīta *Irish Court of Appeal* [Īrijas apelācijas tiesa]. Tiesas sēdē G.D. bez panākumiem apstrīdēja noteiktu uz saglabātajiem telefonijas datiem balstītu apsūdzības pierādījumu pieļaujamību.
- 2 Šo paralēlo civilprocesu ierosināja G.D., kas vēlas apstrīdēt noteiktas 2011. gada likuma normas, saskaņā ar kurām tika īstenota šo telefonijas metadatu saglabāšana un piekļuve tiem. Viņš lūdz attiecīgo likuma normu atzīt par spēkā neesošu, lai apelācijas sūdzībā, kas ir vērsta pret viņa notiesāšanu, varētu apgalvot, ka pierādījums par telefonijas datiem neesot bijis pieļaujams viņa lietas izskatīšanā, tādējādi padarot viņa notiesāšanu par nedrošu. Atbildētāji (turpmāk tekstā arī – “valsts”) lūdz apstiprināt tiesību akta spēkā esamību.
- 3 Ar 2018. gada 6. decembra lēmumu *Dwyer pret Commissioner of An Garda Síochána u.c.* [2018] IEHC 685, *High Court* apmierināja G.D. prasību atzīt, ka 2011. gada likuma 6. panta 1. punkta a) apakšpunkts nav saderīgs ar Direktīvas 2002/58/EK 15. panta 1. punktu, lasot to Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. un 8. panta, kā arī 52. panta 1. punkta gaismā.
- 4 Valsts šo nolēmumu pārsūdzēja *Supreme Court* [Augstākajā tiesā], kas ir iesniegusi šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.
- 5 *Supreme Court* norādīja, ka apzinās, ka noteiktu smagu noziegumu atklāšanu un kriminālvajāšanu saistībā ar tiem arvien biežāk ietekmē tādi pierādījumi kā tie, kas tika iesniegti kriminālprocesā pret G.D.. *Supreme Court* pieredze rādot, ka dažas šādas lietas ir tikušas atrisinātas tikai tāda veida datu pieejamības dēļ kā tie, ar kuriem ir saistīta šī tiesvedība.
- 6 *Supreme Court* norādīja, ka šādas lietas bieži ir saistītas ar smagiem noziegumiem pret sievietēm, bērniem un citām neaizsargātām personām un ka bez attiecīgā veida pierādījumiem nebūtu iespējams atklāt to izdarītāju un veikt viņa kriminālvajāšanu. *Supreme Court* minēja, ka faktiski, kā tas bija G.D. gadījumā, pati telefonija tiek izmantota neaizsargātu personu iedraudzināšanai vai citādi izmantošanai.
- 7 *Supreme Court* uzsver, ka nav iespējams piekļūt tam, kas nav ticis saglabāts. Ja nebūtu atļauta universāla metadatu saglabāšana, lai cik stingrs arī nebūtu piekļuves režīms, no tā izrietētu, ka daudzus no šiem smagajiem noziegumiem nevarētu atklāt un veikt sekmīgu kriminālvajāšanu.
- 8 *Supreme Court* izdarīja šādus faktiskus konstatējumus:
 - i) Alternatīvi datu saglabāšanas veidi, izmantojot ģeogrāfisku fokusējumu vai citi, nebūtu efektīvi, lai sasniegtu mērķus novērst, izmeklēt, atklāt un veikt

- kriminālvajāšanu vismaz attiecībā uz noteiktiem smagu noziegumu veidiem, turklāt varētu izraisīt iespējamus citu indivīdu tiesību pārkāpumus;
- ii) Datu saglabāšanas mērķis, izmantojot jebkuru mazāka mēroga līdzekli nekā vispārējais datu saglabāšanas režīms, ar nosacījumu, ka tiek nodrošinātas nepieciešamās garantijas, nav īstenojams, un
 - iii) Nepastāvot vispārējam datu saglabāšanas režīmam, smagu noziegumu novēršanas, izmeklēšanas, atklāšanas un kriminālvajāšanas mērķi būtu ievērojami apdraudēti.

Pamatlietas dalībnieku galvenie argumenti

- 9 Prasītājs apgalvo, ka 2011. gada likuma 6. panta 1. punkta a) apakšpunkts, saskaņā ar kuru tika īstenota telefonijas metadatu saglabāšana un piekļuve tiem, un tika pieļauta to kā pierādījumu izmantošana pret viņu vērstajā kriminālprocesā, nav spēkā, jo tas nav saderīgs ar Direktīvas 2002/58 15. panta 1. punktu.
- 10 Viņš norāda, ka universāla datu saglabāšana nav pieļaujama, neatkarīgi no spēkā esošajām garantijām attiecībā uz piekļuvi šiem datiem. Turklāt viņš argumentē, ka piekļuves režīmā esot paredzēta nepietiekama autonoma aizsardzība pret neatbilstošu piekļuvi datiem. Viņš norāda, ka 2011. gada likumā paredzētās garantijas ir minimālas un ka tiesiskajā regulējumā nav paredzēti skaidri un precīzi noteikumi, kas norādītu, kādos apstākļos un ar kādiem nosacījumiem pakalpojumu sniedzējiem ir jāsniedz valsts iestādēm piekļuve datiem, kā to prasa Tiesa. It īpaši tiek apgalvots, ka pastāvošā sistēma, kuras ietvaros *An Garda Síochána* pati veic datu izpaušanas pieprasījumu apstiprināšanu, neatbilst prasībai par to, ka vai nu tiesai, vai neatkarīgai administratīva iestādei ir jāveic piekļuves pieprasījumu iepriekšēja pārbaude, kā ir noteikts iepriekš minētā sprieduma *Tele2 Sverige* 120. punktā.
- 11 Atbildētāji [...] apgalvo, ka šis tiesiskais regulējums ir spēkā esošs. Tie norāda, ka, lai noteiktu, vai tiesiskais režīms samērīgi aizsargā tiesības uz privāto dzīvi, ir jāizmanto visaptveroša pieeja.
- 12 Atbildētāji apgalvo, ka ar 2011. gada likumu ir izveidota detalizēta sistēma, kurā ir reglamentēta piekļuve saglabātajiem datiem. Turklāt valsts apgalvo, ka *TLU*, kura savu pienākumu izpildē ir funkcionāli neatkarīga no *An Garda Síochána*, izpilda prasību par to, lai “neatkarīga administratīva iestāde” veiktu piekļuves pieprasījumu *ex ante* pārskatīšanu, un ka šo sistēmu pastiprina papildu tiesas uzraudzības pasākumu kopums, ko nodrošina nozīmētais tiesnesis un kas tiek nodrošināta paredzētās sūdzību procedūras un pārskatīšanas tiesā ietvaros.
- 13 Atbildētāji turklāt norāda, ka tad, ja 2011. gada likums galu galā tiktu uzskatīts par nesaderīgu ar Savienības tiesībām, no tā izrietoša deklaratīva nolēmuma, kas ir jāpieņem šai [*Supreme*] *Court*, iedarbībai laikā būtu jābūt tikai uz nākotni vērstai. Tas, kā tiek norādīts, esot piemēroti izskatāmās lietas izņēmuma apstākļos, kuros

laikā, kad 2013. gada beigās pamatlietā notika piekļuve atbilstīgajiem datiem, valstij saskaņā ar Savienības tiesībām bija pienākums īstenot 2006. gada direktīvas normas un uzturēt tādu datu saglabāšanas sistēmu, kāda ir noteikta 2011. gada likumā. Turklāt valsts apgalvo, ka tas ir piemēroti apstākļos, kuros deklaratīvam nolēmumam par nesaderību bez jebkāda tā iedarbības ierobežojuma būtu ievērojamas sekas smagu noziegumu izmeklēšanas un ar tiem saistītās kriminālvajāšanas Īrijā kontekstā attiecībā uz personām, kas ir tiesātas un notiesātas, kā arī attiecībā uz šobrīd notiekošām izmeklēšanām un kriminālvajāšanām.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 14 Šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu mērķis ir saņemt skaidrojumu par Savienības tiesību prasībām attiecībā uz datu saglabāšanu smagu noziegumu apkarošanas nolūkos, kā arī par nepieciešamajām garantijām, kurām būtu jāreglamentē piekļuve šiem datiem, ņemot vērā dalībvalsts kompetenci krimināltiesību jomā. Iesniedzējtiesa arī lūdz skaidrojumu par (attiecīgā gadījumā) deklaratīvā nolēmuma, kas varētu tikt taisīts šīs lietas apstākļos, tvērumu un iedarbību laikā.
- 15 *Supreme Court* min, ka 2011. gada likumā bija paredzēta visu metadatu saglabāšana, uz kuriem attiecas tā nosacījumi, kā acīmredzot tobrīd bija prasīts Savienības tiesībās. Tomēr, ja, kā to apgalvo G.D., universāla saglabāšana pati par sevi nav pieļaujama, 2011. gada likums nav saderīgs ar Savienības tiesībām. Savukārt, ja, kā to apgalvo valsts, piemērota ir plašāka pieeja, ir nepieciešams izvērtēt režīma priekšmetus kopumā, apstākļus, kuros piekļuve ir pieļaujama, un noteikt, vai 2011. gada likums ir samērīga iejaukšanās Savienības tiesībās un Hartā garantētajās tiesībās uz privāto dzīvi.
- 16 *Supreme Court* atzīst, ka jautājums par pierādījumu pieļaujamību kriminālprocesā ir valsts tiesību jautājums. Tomēr jautājums par atsevišķu 2011. gada likuma daļu spēkā esamību esot jautājums, ko var izvirzīt civilprocesā. Turklāt pats jautājums par pierādījumu pieļaujamību esot jāizskata, ņemot vērā konstatējumu par spēkā neesamību (attiecīgā gadījumā) un tā konkrēto būtību, apjomu, loģisko pamatu, tvērumu un iedarbību laikā.
- 17 Līdz ar to *Supreme Court* uzskata, ka ir nepieciešams uzdot Tiesai iepriekš izklāstītos jautājumus.